

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoanne luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Raision kaupunki antaa asiasta seuraavan lausunnon.

Raision kaupungin lausunto pohjautuu paikallisesti valitsevaan tilanteeseen ja siinä esiintuodut näkökulmat ovat johtopäätöksiä Raision alueen nuorten siirtymisestä perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen viimeisten 2 - 3 vuoden aikana.

Tällä hetkellä toisen asteen koulutuksemme on vahvasti vapaaehtoisuuteen nojaavaa. Tämä järjestelmä tuo mukanaan paitsi omien valintojensa kautta motivoituneiden opiskelijoiden joukon myös mahdollisuuden jäädä pois koulutustiestä, jos niin haluaa. Tähän pudokkaiden joukkoon lakiluonnos ensisijaisesti pyrkii vaikuttamaan. Kuitenkaan tavoite toisen asteen tutkinnon suorittamisesta edellä esitetyin perustein ei tunnu realistiselta. Varsinkaan, jos pääsääntöinen väylä oppivelvollisuuden suorittamiseen on edelleen nykymuotoisen lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kautta.

Lakiluonnoksen mukainen pakko on yksiselitteisen väärä lähtökohta koulutustason laadullisen tason sekä kattavuuden nostamiseksi. Ne, jotka eivät viihdy perusopetuksen yläluokilla ja ovat syrjäytymisvaarassa, eivät hyödy pakollisesta toisen asteen tutkinnosta. Ilman tosiasiallista tukea ja oikeanlaista motivointia toisen asteen opinnot jäävät puutteellisiksi ja siten tavoitteen kannalta merkityksettömiksi. Suomalaisen toisen asteen opiskelun paras kasvatuksellinen työkalu, opiskelun vapaaehtoisuus, on tärkeä osa nuoren kasvua kohti vastuunsa tuntevaa kansalaista. Se on myös arvokas hetki kokeilla itsestään vastuun kantamista. Jos tähän vaiheeseen nuoren aikuistumista tuodaan pakko, kasvuvaihe menettää jotain merkityksellistä. Näin ollen näemme oppivelvollisuuden jatkamisen 18 ikävuoteen asti itsessään lakimuutosten tavoitteen vastaisena.

Raision alueen perusopetuksen päättävistä oppilaista ovat viimeisten vuosien aikana lähes kaikki saaneet jatko-opiskelupaikan toisen asteen oppilaitoksista. Näin ollen alueen nuorissa ei ole ollut ns. kutsuttuja nivelvaiheen pudokkaita, jotka hyötyisivät merkittävästi nyt esitetystä lakimuutoksesta. Alueen toisen asteen oppilaitosten haasteina ovat merkittävästi enemmän oppilaiden opiskelun järjestämiseen liittyvät asiat ja niistä johtuvat opintojen keskeyttämiset. Nuorten haasteet erityisesti ammatillisen koulutuksen loppuun suorittamisessa koetaan tällä hetkellä Raision alueella merkittävänä huolenaiheena. Opintokeskeyttämisen syynä ei yleensä ole opintoihin liittyvät kustannukset ja näin ollen nyt esitetyllä lakimuutoksella ei valitettavasti pystyttäisi parantamaan nuorten mahdollisuuksia toisen asteen tutkinnon suorittamiseen.

Kohdentamalla nyt esitettyä rahoitusta ja sen mahdollistamia tukitoimia perusopetuksen päättövaiheen oppilaiden ja toisen asteen opiskelijoiden opintojen vahvempaan tukemiseen saavutettaisiin lakipaketin tavoitteet huomattavasti tehokkaammin.

Luonnoksessa nostetaan esille mahdollisuus myös muuhun toisen asteen koulupolkuun: *”Erilaiset osaamisen hankkimisen ja tutkinnon suorittamisen tavat (ml. oppisopimuskoulutus, näytöt ja erityinen tutkinto) olisivat lähtökohtaisesti käytettävissä oppivelvollisuutta suoritettaessa.”* Nämä perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen koulutuslinjat ovat meille uusia väyliä ja sinänsä siis täynnä vielä ratkaisemattomia kysymyksiä. Esimerkiksi kansanopistojen pitkien linjojen opetussuunnitelmat ja selkeine osaamistavoitteineen ovat meidän järjestelmässämme uutta. Sinänsä ne voisivat tuottaa haluttua joustoa oppivelvollisuuden suorittamiseen, mutta opetussuunnitelmien perusteiden ja erillisten tavoitteiden saamiseksi, siirtymäaika on auttamattomasti liian lyhyt.

Näiden erilaisten koulupolkujen näkökulmasta vaatimus siitä, että perusopetuksen aikana opiskelijoiden ohjauksesta ja valvonnasta vastaa perusopetuksen järjestäjä, tuntuu varsin vaativalta. Opiskelijajoukon

eriytyminen moneen eri koulutusmuotoon ja jopa eri paikkakunnalle vaatii vielä pitkäjänteistä suunnittelua ja kuntien organisaatiolle uusia valmiuksia. Kun koulutuksen järjestäjällä on vastuu oppivelvollisuuden suorittamisen ohjauksesta, tuesta ja valvonnasta, on organisaatiolle annettava tarpeeksi resursseja tämän tehtävän hoitamiseen. Vaikka koulutuksen järjestäminen sinänsä on kunnille tuttua, tuo toisen asteen opiskelun järjestäminen kuitenkin myös uusia vaatimuksia.

Lakiesitys tuo perusopetuksen järjestäjille uusia velvoitteita sekä perusopetuksen aikana että perusopetuksen lukuvuoden päättymisen ja oppilaitokseen hyväksymisen jälkeen. Esityksellä vahvistettaisiin perusopetuksen järjestäjien edellytyksiä kehittää ja toimeenpanna perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaista oppilaanohjauksen eriyttämistä vastaamaan nykyistä paremmin oppilaan henkilökohtaisiin tarpeisiin. Perusopetuksen järjestäjän tulisi antaa oppilaalle oppilaanohjauksen lisäksi tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta sekä laatia henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma, jos oppilaalla on havaittu perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvä tuen tarve. Uudella tehostetun henkilökohtaisen ohjauksen järjestelyllä on tarkoitus tavoittaa vuosittain noin 10 000 perusopetuksen 8–9 vuosiluokan oppilasta. ” Jotta esitetyn muotoinen perusopetuksen oppilaiden jatko-ohjaus olisi mahdollinen, vaaditaan kunnilta lisäpanostusta ohjauksen resursointiin.

”Esityksessä ehdotetaan, että oppivelvollisuus päättyisi, kun henkilö täyttää 18 vuotta tai kun henkilö on hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnon tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun tutkinnon tai niitä vastaavan ulkomaisen koulutuksen.” Oppivelvollisuuden jatkaminen siitä, kun perusopetuksen alkamisesta on kulunut 10 vuotta, kahdeksantoista ikävuoteen ei merkittävästi muuta vaikeimmin syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden tilannetta. Useat näistä oppilaista olisivat päättämässä vasta perusopetustaan pidennetyinkin oppivelvollisuuden päättyessä, ja he jäävät vaille toisen asteen tutkintoa, vaikka uusi laki antaakin aikaa oppilaille hieman enemmän.

Oppivelvollisuuden pidentyessä perusopetuksen yläluokilla esillä olevat oppilashuollolliset murheet tulevat siirtymään toiselle asteelle. Tähän vastaaminen edellyttää toisen asteen oppilaitosten oppilashuollon henkilöstön merkittävää lisäämistä.

Toisen asteen opintojen maksuttomuudessa on myös paljon hyvää. Se parantaa mahdollisuuksien tasa-arvoa. On selvää, että toisen asteen opintojen läpivieminen on kustannusten vuoksi erittäin hankalaa heikon sosioekonomisen aseman perheiden nuorille. Opintojen maksuttomuus parantaisi tilannetta merkittävästi. On kuitenkin selvää, että esityksen mukainen kustannuslaskelma on merkittävästi alimitoitettu ja kustannusvaikutus tulisi kompensoida koulutuksenjärjestäjille toteutuneiden kustannusten mukaan. Laskennallinen yksikköhinnan korotus ei ota huomioon alueellisia erityispiirteitä nykymuotoisesti laskettuna. Toisen asteen opiskelun muuttaminen maksuttomaksi ja siitä saatavat hyödyt jäävät todennäköisesti erittäin pieniksi, kun otetaan huomioon lakiesityksen kokonaiskustannus ja sen mukaan tuomat muutokset.

Esityksessä laskettu 1900 euroa per opiskelija per kolme vuotta lukiota ei riitä edes pedagogisin perustein valittuihin nykyisiin oppimateriaaleihin ja tietokoneeseen. Lukiokoulutuksen oppimateriaalikustannukset opiskelijalle ovat lähempänä 2500€ lukioaikana. On huolestuttava riski siihen, että rahoituksen niukkuus ohjaa koulutuksenjärjestäjiä tekemään oppimateriaalivalintoja edullisuuden perusteella nykytilanteen pedagogisen paremmuuden sijaan. Rahoituksen niukkuus käytännössä lopettaa KV-toiminnan, joka on nykyään ollut mahdollista opiskelijoiden omalla rahoituksella. Nykyisen perusopetuslain mukaisen maksuttoman opiskelun ulottaminen myös toiselle asteelle toisi mukanaan tilanteen, jossa koulun ulkopuolelle suuntautuva osittain maksullinen, mutta vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta tulisi erittäin hankalaksi järjestää. Tämä olisi erittäin epäedullinen muutos esimerkiksi lukion kansainvälisyyteen kohdistuvassa toiminnassa.